

lehetetlenülésben mindig valóra válik. A jövő veszély – mert változásokat és véletleneket tartogat. Védekezni kell. Mozdulataim vég nélkül kell hogy ismétlődjenek, mivel a veszély sohasem látszik elmúlni. Az Én megszűntetése, rejtekút a jövő megkerülésére, s a választás szabadságában az ígéret – mint örökös élmény – valóra válik. Megszabadítván magam saját valóságomtól, sorsomat – mint örök lehetőséget – az övékben folytathatom, és sorsuk valósága mint lehetőség az enyémben folytatódik. Kettős valóságukat, gesztusaik valóságát, és képmásként a reprodukcióban megjelenő valóságukat kettős lehetőséggé vál-

toztatom. Lehetőségeket adnak gesztusaim elkövetésére, és gesztusaim által, gesztusaiknak ismét lehetőséget adok. Transzcendenciára irányuló gesztusaikat megsemmisítem az Ittlét gesztusaival. Bennük alteregókat építve magamnak – használom őket. Így gondoskodom mindkettőnkéről. Mivel mást nem tehetek, az általános értéknivellálódást és értékfogyasztást fokozom abszolútummá. Az értékek örökös lefokozását transzcendens aktusként fogom fel, és extatikus életlélménnyé teszem.

(Eredeti szöveg egy saját kiadású képeslap hátoldaláról, 1979)

Szerencse kegyeltjei

Hetvenedik életévükbe lépő jelességektől hetven-hetven soros életútösszegzést egybegyűjtő évkönyveinknek, melyeknek sorozatát az 1928-as születésűekkel kezdtük, eme, 21. darabjában, az 1948-asokéban feltűnően sokan mondanak hálát szerencsecsillaguknak nevéen is nevezve: huszonötön a nyolcvanból! (5 a többiek sem mutatkoznak elégedetlen embereknek, ha meg is érlelődtek bennük fanyar életbölcsességek.) Ki azért tartja magát szerencsésnek, mert rockhelyszíneknek lehetett házigazdája, ki mert járatlan úton taposhatott ösvényt, vagy mert belökték a mély vízbe, más, mert abszolválása napján munkába állhatott, megint más, hogy árvaságában is (mert e nemzedék szülői közt van bizony nem kevés hadifogoly és kitelepített is) maradt erős férfi a családban, jó szemű rendező vagy díszdoktor látókörébe került, vagy prózai szerepeket kapott, anyjával lehetett annak utolsó napjaiban, születésétől fogva jó zene vette körül, vagy épp mert nem tört szolistababérokra, mert híresség mellett lehetett asszisztens, kutatócsoportot sikerült létrehoznia, európai űrszondázás előkészítésének lehetett részese, könyvvel és természetjárással jegyezte el magát, együtt élhetett nagyszüleivel, mindig a szellemi élet jobb köreiben mozgott, áldozatkész, harmonikus család vette körül, alkotótárs lehetett, vagy mint Szakács Imrét, hihetetlen lehetőséggel ajándékozta meg a sors, Torontóba kértek másolatot tőle a velencei Flórián kávéház (Európában az első) falfestményeiről. Hidasi Judit így summáz: „Szerencsésnek érzem magamat, hogy Magyarországon jöttem a világra. (...) Bárhová vetett is a későbbiekben jó szerencsém, soha nem vallottam szégyent más nációk képviselőihez képest sem tárgyi ismeretekben, sem pedig intellektuális megmérésekben.”

A finomítás hitelesíti mindezt, Békefy Lajos szavával: „Mielőtt bárki is félreértené, s azt gondolná magában, milyen szerencsés fickó, ez mindig a napos oldalon állt, sietek tudtára adni: abszolút nem így van!” Ő az örök mennyei fényáradatnak tulajdonítja

a kapott kegyelmi időt, melyet másfelől Sipos Mihály e világi, emberközösségi dimenziójában ragad meg jelezvén: „Gondolom, nem kell mondanom, hogy a szerencse megvalósulásához sok ember figyelmére, törődésére, munkájára volt szükség.”

Nem mintha hetveneseinket nem kísértette volna meg olykor a kérdés, jól választottak-e. De még a csillagász is derűs nyugalommal számol be hiányérzetéről, hogy sosem járt még olyan helyen, ahol éjjel sok ezer csillag fénylik vagy sejlik a koromfekete égi kárpiton. És egyre-másra bukkanhatunk sokuk pályáján frenetikus beugrásokra. Így rántják be nagy hirtelen Bodnár Erikát a Macskajáték második felvonásába, s helytáll, így válik egy felkérés nyomán észrevétlen Kolozsvár helytörténészévé (is) Gaal György, így jegyzi el két egyszerű kérdés („Akarsz népzenet játszani?”, „Akarsz szólni?”) ujjongó megigenelese Virágvölgyi Mártát dupla szenvedéllyel, így teljesül be a durcáskodó gyermekválasz, hogy ő bizony bohóc akar lenni, mert bohócnak is lennie kell a világban, Takács Ferencen a katedrán s az íróasztalnál írói-színészi minőségében. Vagyis „lett belőlük mindenféle”, az atyai tanácsot megfogadva („Édes fiam, nem számít, hogy mi leszel, ha utcaseprő, az sem baj, csak jól seperj!”) vagy a goethei credóhoz igazodva Gazda István módjára („Ahol a királyok építkeznek, ott a talicskázóknak is jut hely.”).

Ezért hat oly meggyőzően Zádori Mária szentenciája: „Visszatekintve tudom, hogy a Teremtő mindig felkínálja a lehetőséget, hogy rátérhessünk az általa kijelölt útra, csak fel kell ismernünk és élni kell tudni vele.” Mégpedig Tislér Jolánéval együtt: „A tervezett és az elrendelt életút úgy fut egymás mellett, mint a sín pár, amelynek vonalai sohasem találkoznak, mert más a rendeltetésük, bárhogy is szemléli útjukat az ember.”

„Ősritkaságoknak” számító ez évi hetveneseinknek ilyenformán sok-sok szava van a jövőre is! A félelem nélkül fogadott, a jövő nemzedékeket gazdagító, az egy-egy magyar szigetet őrző, a feszülten várt, a képek meghatározta, a fák ültetésével megelégedett, az evidens, a Charles Simonyi emlékezésében már gyermekkorunkban ragyogónak álmódott jövőre, melybe „beleírom magamat”, írja Bogdán László. Mert, ahogyan Blaskó Péter vallja, „nem azért kapta az ember a tehetséget, hogy elfecsélje, hanem hogy megsokszorozza, átadja szerepek formájában a közönségnek és a jövő generációjának”, hiszen hetven fölött már gyorsan „múlik a jövőnk”, ahogyan kedves költőjét, Nagy Gáspárt idézi Ugrin Aranka.

Az életderűt sugárzó vallomások olvasója elidőzhet a fénynek a színével-fonákjával vissza-visszatérő kulcsszavánál is. Sunyovszky Szilvia megfogalmazásában („Céлом az volt, hogy fény helyett hangot adjak”), Horváth Ferenc verselésében és a „fény városát” felidéző diplomata, az esti Tiberis megcsillanó fényeit visszaálmódó festő, a fény zeneiségét kereső szobrász, a bukaresti bányászlámpák didergő szentjánosbogár-fényeit látó riporter leírásában vagy a kegyvesztetté lett egykori csatornaépítőnek a sírja fölé, a Telecskai-dombok legmagasabb pontjára állított obeliskjéről napos időben messze fénylő rézgömb megjelenítésében.

Bognár Antal